

Голас Радзімы

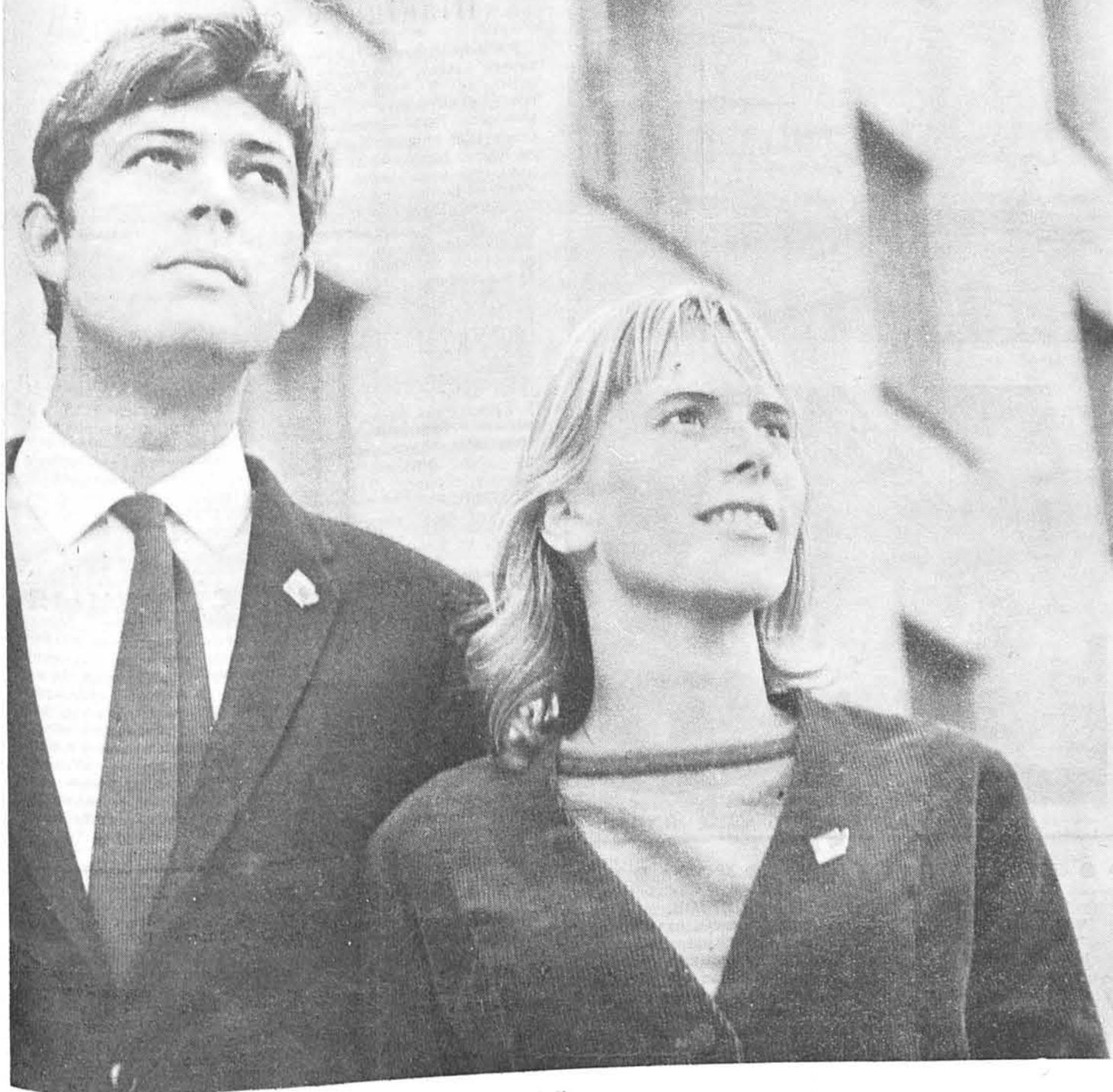
ВЫДАННЕ БЕЛАРУСКАГА
ТАВАРЫСТВА
ПА КУЛЬТУРНЫХ СВЯЗЯХ
З СУАЙЧЫНІКАМІ
ЗА РУБЯЖОМ

Цана 2 кап.

№ 39 (945) Кастрычнік, 1966 г.

Год выдання 11-ы

ЗЯМЛЯ, ІМ НЕ ЧУЖАЯ

I AM HAPPY AND PROUD TO SAY THAT HALF OF ME IS WHITE RUSSIAN,
AND THAT I HAVE TWO HOMES, ONE IN ENGLAND AND ONE IN WHITE RUSSIA.

Lynette BORISENKO.

НЕЯК раніцою у рэдакцыю зайшла жанчына. З ёй — дзяўчына год шаснаццаці. Зямлячка Ганна Гундрун з Федэратыўнай Рэспублікі Германіі гасціла ў сястры ў Мінску і, як сказала сама, не магла не прыйсці да нас і не падзякаваць за газету «Голас Радзімы», за кніжкі, што рэгулярна атрымлівае. Мы разгаварыліся і былі прыемна ўражаны чыстай рускай мовай, на якой гаварыла дачка Ганны Дзмітрыеўны Рыта.

— А што ж тут дзіўнага? — адказала Ганна. — Яна ж напалову руская. Мая зямля і для яе не чужая.

— Наша Радзіма — гэта Радзіма і нашых дзяцей, яны хочучь ведаць аб ёй, яна цікавіць іх, — такія словы часта даводзіцца чуць ад землякоў, прыязджаючых у Беларусь.

Абставіны часам складваюцца так, што моладзь за мяжой мала ведае пра Савецкую краіну, бо яшчэ ў школе дзеці атрымліваюць не надта аб'ектыўную інфармацыю аб першай у свеце сацыялістычнай дзяржаве.

Для многіх першым штуршком да прызнання Савецкага Саюза была другая сусветная вайна. У радах саюзнікаў, якія сустрэліся з савецкімі воінамі на Эльбе, былі і дзеці нашых суайчыннікаў, апранутыя ў форму салдат амерыканскай арміі.

Вярнуўшыся з Еўропы, упарта стаў вывучаць рускую мову сын Пятра Макарэвіча, земляка з ЗША, на доўгія гады захаваў прыхільнасць да Расіі сын Нікана Шкілёвіча, імкнуўся наведваць Савецкі Саюз сын Паліны Шаўцовай. Дарэчы, у мінулым годзе мара яго здзейснілася. Пабываўшы ў Маскве, Ленінградзе, Мінску, ён зняў фільм аб нашым жыцці, які паказваў родным і знаёмым.

І вось ужо не па адным, а цэлымі групамі едуць у Савецкі Саюз дзеці землякоў з-за рубяжа. Некалькі год запар адпачываюць у міжнародным лагеры «Спадарожнік» юнакі і дзяўчаты. Яны не толькі выдатна адпачываюць на беразе Чорнага мора, але знаёмяцца з нашымі гарадамі, з нашым жыццём. Даўно стала добрай традыцыяй запрашаць малодшых дзяцей на месяц у піянерскі лагер пад Мінскам. Такія паездкі бясследна не праходзяць. Радзіма маці або бацькі робіцца больш блізкай і зразумелай. У рэзят застаецца тут многа сяброў, з якімі яны перапісваюцца потым доўгія гады. А там, у Англіі або Францыі, Бельгіі або Галандыі, яны ў школе і дома раскажваюць аб тым, што бачылі ў Савецкім Саюзе, аб тым, якая гэта гасцінная і цудоўная краіна. Дзеці, якія адпачываюць у Крыжоўцы, абавязкова наведваюць Мінск і ніколі не мінаюць рэдакцыю. Летам мы сустрэліся з Марселем ван Вейземалам, Андрыянкай Фурньё, Ленай Кірылавай, Нораі Івановай, Мішэлем Крайновым.

Маладыя людзі, якіх вы бачыце на гэтым здымку, таксама пабывалі ў нас у рэдакцыі. Гэта Лінет Барысенка і яе сябар Рой Варэн. Бацька Лінет беларус, але вось ужо дваццаць год жыве ў Англіі. Рой — англічанін, ён студэнт Кардзіфскага ўніверсітэта. У мінулым годзе Савелій Барысенка з сям'ёй адпачываў у маці ў Баханах, што на Магілёўшчыне, потым некалькі дзён у сваякоў у Мінску. Тады ж мы і пазнаёмліся з Лінет. У Англіі яна расказала аб сваёй паездцы Рою, і яны прынялі рашэнне наведаць Беларусь разам.

На чацвёртай старонцы мы друкуем пісьмы Лінет і Роя, якія яны прынеслі ў «Голас Радзімы».

СЛЯДАМІ ЮЛІЯ ТАЎБІНА

*
60 год
Дзмітрыю
Шастаковічу
*

КАМПАЗИТАР, ЛЮБІМЫ НАРОДАМ

Калі творчасць музыканта — здабытак народа, яго юбілей становіцца святам для ўсіх. Такая творчасць Д. Шастаковіча, якога яшчэ чвэрць стагоддзя назад пісьменнік А. Талстой назваў самым нацыянальным, самым рускім па духу кампазітарам нашых дзён. Творы Шастаковіча — гэта музычны летапіс эпохі, гераічнай гісторыі нашага народа. У яго лепшых сімфоніях адлюстраваны Вялікі Кастрычнік і рэвалюцыя 1905 года, суровыя дні бітвы з фашызмам. Яго песні і оперы, камерныя п'есы і араторыі прыносяць шчырую радасць мільёнам людзей. Сам кампазітар неаднаразова заяўляў, што галоўную сваю задачу ён бачыць у тым, каб яго музыка абавязкова знаходзіла водгук у слухачоў.

У Дзмітрыя Дзмітрыевіча — сапраўды шматмільённая аўдыторыя. З 60-годдзем з дня нараджэння і прысваеннем кампазітару звання Героя Сацыялістычнай Працы яго віншуюць рабочыя і воіны, моладзь, творчая інтэлігенцыя. Тэлеграмы на імя Шастаковіча прыйшлі напярэдадні юбілею ад кампазітараў Венгрыі і Манголіі, ад Саюза кампазітараў Кіргізіі і ад калектыву тэатра імя Станіслаўскага і Неміровіча-Данчанкі, ад педагогаў і студэнтаў Новасібірскай кансерваторыі і Томскага музычнага вучылішча, ад музыкантаў Італіі, Англіі, Балгарыі, ЗША...

Даведаўшыся аб прысваенні звання Героя Сацыялістычнай Працы, Дзмітры Дзмітрыевіч Шастаковіч заявіў карэспандэнтам ТАСС:

— Я толькі што пачуў па радыё Указ Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР. Шчаслівы, што мая сціпная праца адзначана вышэйшай узнагародай Радзімы, і поўны жадання апраўдаць гэту узнагароду. Горача дзякую нашай партыі, нашаму ўраду за глыбокую ўвагу і падтрымку, якія аказваюцца ў нашай краіне музыкантам.

З 1932 года я доўгі час нічога не ведаў пра свайго таварыша паэта Юлія Таўбіна, выпадкова сустрэўся з ім усяго на некалькі хвілін у 1937 годзе. Гэта спатканне было апошнім. Дзе ён жыў і працаваў, таксама ніхто не ведаў, пры якіх абставінах і дзе памёр, не было ніякіх звестак.

Улетку 1964 года я даведаўся, што на Украіне ў горадзе Херсоне жыве пісьменнік Нікіфар Белаконь і што яму даводзілася сустрэцца з Юлія Таўбіна ў 1933—1936 гадах у горадзе Цюмені.

Пішу яму кароценькі ліст. І праз некалькі тыдняў прыляцела да мяне вестачка. Украінскі таварыш напісаў, што з Юліем Таўбіным і рускім паэтам і драматургам Уладзімірам Масам даводзілася яму сустрэцца ў рэдакцыі цюменскай газеты «Советский север» на пасяджэннях літаратурнага аб'яднання. А ў той час, калі Нікіфар Белаконь працаваў дырэктарам вандроўнага рабоча-калгаснага тэатра, да яго часта заходзіў Юлія Таўбін, чытаў яму новыя вершы і паэму «Міхайла», якую ён пісаў у 1934 годзе. І што цікава, Ю. Таўбін праявіў сябе ў тыя часы і драматургам, напісаў эстрадную п'есу ў 12 абразках.

У мяне прачнулася прага да пошукаў. Пішу ліст у Маскву паэту Уладзіміру Масу. Гэты пісьменнік узрадаваў мяне нечаканымі весткамі:

«Юлія Таўбін знаходзіўся ў Цюмені ў 1933—1935 гадах... Што я памятаю пра Таўбіна? Памятаю, што калі я пачуў яго вершы, яны мяне здзівілі. Здзівілі перш за ўсё тым, што былі адзначаны пятачкаю сталега майстэрства і бездакорнага густу. Мяне здзівіла, як многа і лёгка (так мне здалася) пісаў Таўбін у той час. Ён чытаў мне не толькі вершы, але і урывкі з дзвюх вялікіх пэем, якія ён тады пісаў адну за адной.

Цяпер я ўжо не памятаю ні іх зместу, ні іх назваў. У памяці засталася толькі бліскучае, зусім сталае майстэрства, з якім яны былі напісаны на рускай мове. Я адрозна зразумеў, што Ю. Таўбін сапраўдны паэт, чалавек вельмі таленавіты.

Словам, я ўспамінаю Ю. Таўбіна як прачыльнуўшы міма мяне паэтычныя цуды».

І далей Уладзімір Мас выказвае жаданне як мага больш даведацца пра жыццё і творчасць Ю. Таўбіна.

У горадзе Мсціслаўлі, дзе ў 1911 годзе нарадзіўся Юлія Таўбін, нікога са сваякоў паэта не засталася, усе яны загінулі ў часы акупацыі ад рук фашысцкіх катаў. Такія паведамленні з Мсціслаўля зусім закрывалі ўсе сцэжкі і дарогі да пошукаў.

Дзяржаўны архіў Цюменскай вобласці ў горадзе Табольск паведаміў мне, што «сярод выяўленых дакументальных матэрыялаў» вестка пра Ю. Таўбіна няма, што заняцця выяўленнем матэрыялаў па гэтым пытанню супрацоўнікі не маюць магчымасці, але ж яны запрасілі мяне наведаць архіў і папрацаваць у яго сховішчах... Як шкода, што паміж Мінскам і Табольскам некалькі тысяч кіламетраў.

Дзяржаўная бібліятэка імя Леніна ў Маскве сёе-тое адказала на мае пытанні. Па-першае, што рад вершаў у перакладзе Ю. Таўбіна ёсць у кнізе «Антологія новай англійскай поэзіі». Ленінград. Дзяржаплітвыдат. 1937. Па-другое, што пра Таўбіна я змагу прачытаць артыкул Сцяпана Ліхадзіеўскага «Паэзія Юлія Таўбіна». «Польмя». 1931, № 9.

І разам з тым, тут жа пісалася, што верша Ю. Таўбіна «Тэды» не удалося знайсці.

А ўсяго за некалькі дзён да гэтага паведамлення літаратурна-разнаўца і беларускі паэт Сцяпан Ліхадзіеўскі, які жыве і працуе ў Ташкенце, пісаў мне, што пра Ю. Таўбіна ў яго самыя добрыя ўспаміны. З ім, як вядома, быў зроблены пераклад (змешчаны ў «Польмі») першай часткі «Трагедыяй ночы» Безыменскага.

У гэтым жа пісьме С. Ліхадзіеўскі сцвярджаў, што ў 1937—39 гадах у «Огоньке» быў надрукаваны рускі верш Таўбіна «Тэды» пра Э. Тэльмана, што артыкул «Паэзія Юлія Таўбіна» («Польмя», 1931, № 9) першапачаткова меў форму даклада на Мінскай філіі БелАППа і што ў яго, С. Ліхадзіеўскага, ёсць некалькі даўно выдадзеных у Беларусі кніжак з аўтаграфамі Ю. Таўбіна.

Неўзабаве ў мяне на стала былі ўжо гэтыя творы і нізка

перакладаў з англійскай мовы. Але ж як гэтага мала! Дзе знайсці іншыя невядомыя творы Таўбіна?

Павел Антакольскі напісаў мне: «...на мой вялікі жаль, я проста нічым не магу быць карысным Вам. «Архіва» ў мяне няма ў паміне.

...Ад усёй душы,—пісаў у канцы пісьма П. Антакольскі,— жадаю Вам поспеху ў Вашых выкародных пошуках слядоў таго трагічна абарванага, маладога жыцця. Уяўляю сабе, якія яны нялёгка, гэтыя пошукі!»

У Цэнтральным дзяржаўным архіве літаратуры і мастацтва пашанцавала мне знайсці машынапіс зборніка вершаў Ю. Таўбіна. «Лірыка. Эпас» (выбраныя вершы 1928—1932). На тытульным лісце бачу я вяртаную рэвалюцыю:

«У друк. Тыраж 2000 экз.
Р. Мурашка
23.XI.1932».

Гэты зборнік не выйшаў у свет. Многія вершы чытачам невядомыя. Няма на свеце і Рыгора Мурашкі. Вядомы беларускі празаік загінуў у часы акупацыі ад рук гітлераўскіх катаў.

У ліпені месяцы 1966 года я атрымаў ад маскоўскага крытыка і літаратуразнаўцы А. Старцава цікавае паведамленне пра невядомы пераклад Юлія Таўбіна. А. Старцаў напісаў мне аб тым, што ў Маскве (як відаць, у 1936 годзе) рыхтаўся да выдання рамана ірландскага пісьменніка Шона О'Фаохэйна «Гняздо прасія людзей» і што вершы, якія былі ў гэтым рамана, перакладзены Ю. Таўбіным на рускую мову. Крытык у гэтым пісьме сцвярджае, што паэт як перакладчык з англійскае мовы мог бы заняць месца сярод лепшых майстроў. У канцы ён піша:

«Я быў вельмі рад, калі прачытаў нядаўна ў «Новым мире» цудоўныя вершы Куляшова, прысвечаныя памяці Таўбіна».

А 12 жніўня 1966 года разам з А. Куляшовым гартуў ужо тыя паэмы, што напісаў паэт у Цюмені і якія лічыліся загубленымі, чытаў мала вядомы верш «Сябрам».

Пошукі твораў Юлія Таўбіна даведзеца яшчэ прадаўжаць».

Станіслаў ШУШКЕВІЧ.

● КІНО ●

ГЭТА фільм, які нікога не пакідае абьякавым. Да яго зноў і зноў вяртаешся ў думках, узнаўляючы ў памяці твары герояў — жыхароў маленькай літоўскай вёскі, якая стала арэнай жорсткай і крывавай барацьбы. Ішоў другі пасляваенны год, а зямля яшчэ не радзіла, хаваліся ў лясах літоўскія нацыяналісты, былыя паліцэйскія, афіцэры, кулацкія сыны. Смерцю яны пагражалі тым, хто вітаў Савецкую ўладу. І не толькі пагражалі.

Стрэлам пачынаецца карціна «Ніхто не хацеў паміраць» — гіне пяць у гэтай вёсцы старшыня сельсавета. Рэжысёр карціны В. Жалаквічус, лаўрэат прэміі Ленінскага камсамола, расказвае: «У аснову гэтага фільма ляглі сапраўды трагічныя падзеі, якія перажыла мая Літва. Бяды нацыяналістаў выхадзілі са свайго лагава і забівалі. Забівалі паверску, бессэнсоўна, знішчаючы часам цэлыя сем'і. Тэрорам яны хацелі спалохаць людзей, спыніць наступленне новага жыцця. У заботага старшыні сельсавета старога Локіса засталося чацвёра сыноў, якія прыязджаюць у вёску пасля смерці бацькі. Усе яны — мужны, ваявы былы салдат Бронюс (артыст Б. Оя), і сціплы настаўнік Мікалас (артыст А. Масюліс), і гарачы, неўраўнаважаны Данатас (артыст Р. Адамайціс), і зусім юны Юнас (артыст І. Будрайціс) —

усе глыбока вераць у праўду новага жыцця і вырашаюць: з бандыцкімі налётамі павінна быць скончана! Барацьба сялянаў з нацыяналістамі і складае сюжэт фільма.

Людзі баяліся нават араць роднае поле, бо пісьмы папярэджавалі: «Будзеш араць Саветам, атрымаеш кулю. Дамавы». А яшчэ больш небяспечна было стаць шостым на ліку старшынёй сельсавета і... шостым нябожчыкам.

Старэйшы брат, Бронюс, вырашае: старшынёй павінен стаць той, хто раней быў у бандзе — заспаны, атупелы ад самагонкі Вайткус (артыст Д. Банёніс). І вось нечакана Вайткус становіцца адным з галоўных герояў карціны. Ён павінен вырашыць, з кім ён зараз, як пойдзе яго жыццё далей. Артыст Д. Банёніс паказаў сябе ў гэтай ролі вялікім майстрам псіхалагічнага пераўвасаблення — мы бачым, як у душы героя змагаюцца страх і жаданне стаць чалавекам, як у яго чорных спуджанах вачах з'яўляецца ўпартасць, як распрамляюцца яго сагнутыя плечы. Ды не давадзіцца Вайткусу спазнаць шчасце свабоднай працы — толькі толькі прачнулася яго душа, толькі пачаў выбіраць ён правільны шлях на раздарожжы падзей, як куля бандытаў націгае і яго.

Асабліва адказнасць ляжала на выканаўцы ролі важака

нацыяналістаў Дамавога. У мінулым ён — фашысцкі жандар. Артыст Л. Нарэйка паказвае свайго героя затраўленым мацёрым воўкам, які ненавідзіць усіх і хацеў бы знішчыць людзей, што будуць новае жыццё. У смяртэльным апошнім баі бандыта забівае Бронюс. На твары Дамавога страшэнная пакута.

— Не ведаеш, які боль, не ведаеш, — кажа ён.

— Не ведаю, — сурова адказвае Бронюс. Гэта кульмінацыя і адначасова развязка апавядання. Сапраўды, ці ж могуць параўнацца фізічныя мукі аднаго чалавека з тымі страшэннымі мукамі, якія вынесла зямля і яе людзі ў гэтай крывавай барацьбе?

Беларускія глядачы праяўляюць вялікую цікавасць да гэтага фільма. І не толькі з-за яго высокіх мастацкіх якасцей, таленавітай рэжысуры, выдатнай аператарскай работы І. Грыцуса (дарэчы, аператара «Гамлета»), моцнага акцёрскага ансамбля, але і таму яшчэ, што карціна нагадвае нам часы нашага мінулага, калі і ў беларускіх лясах хаваліся банды фашысцкіх праследжнікаў, тэрарыстаў мірных людзей. Фільм «Ніхто не хацеў паміраць» зноў пацвярджае думку: кола гісторыі не здолеюць павярнуць назад ніякія чорныя сілы.

В. НЯЧАЙ.

«НІХТО НЕ ХАЦЕЎ ПАМІРАЦЬ»

Кадр з фільма.

Як адпачывалі дзеці ў піянерскім лагеры Крыжоўка

Група рускіх дзяцей з гарадоў Хельсінкі, Турку, Котка і Ярвеніа адначывала з 3 па 28 ліпеня ў піянерскім лагеры Крыжоўка пад Мінскам. Яны вярталіся 29 ліпеня на радзіму праз Ленінград. Група складалася з 9 чалавек. За час знаходжання ў лагеры дзеці прыкметна падраслі, загарэлі. Яны расказвалі, што многа куналіся ў Мінскім моры і адчувалі сябе ў лагеры, як у родным доме.

Сузіранняў і гаворкі ў Хельсінкі Сірка Артура Рааінікайнен расказвала мне, што дзеці паводзілі сябе ў лагеры дысцыплінавана і лёгка ўвайшлі ў калектыўнае жыццё. «Мы можам гаварыцца тым, — гаварыла Сірка Артурайна, — што рускую мову нашы дзеці не ведалі дзень за іншых прыехаўшых у лагер замежных дзяцей. Гэта тлумачыцца тым, што ў Хельсінкі маецца фінска-руская школа. Да таго ж, РКДС праводзіць вялікую работу і прымае ўсе меры да таго, каб рускія дзеці, якія жывуць у Фінляндыі, вывучалі сваю родную мову».

Сярод прыехаўшых у лагера дзяцей я заўважыла сціпую дзяўчынку год дванаціці з доўгай белкурай кісай. Гэта Ларыса Лук'янава з Ярвеніа. Наведзшы на тое, што яна вучыцца ў фінскай школе і жыве ў фінскім асяроддзі, яна добра палодзе рускай мовай, дзякуючы Наведзенай школе Рускай граматы ў Ярвеніа, якую яна наведвае, а таксама дзякуючы бабульцы не Пелагеі Іванавне Фокінай, з якой дзяў-

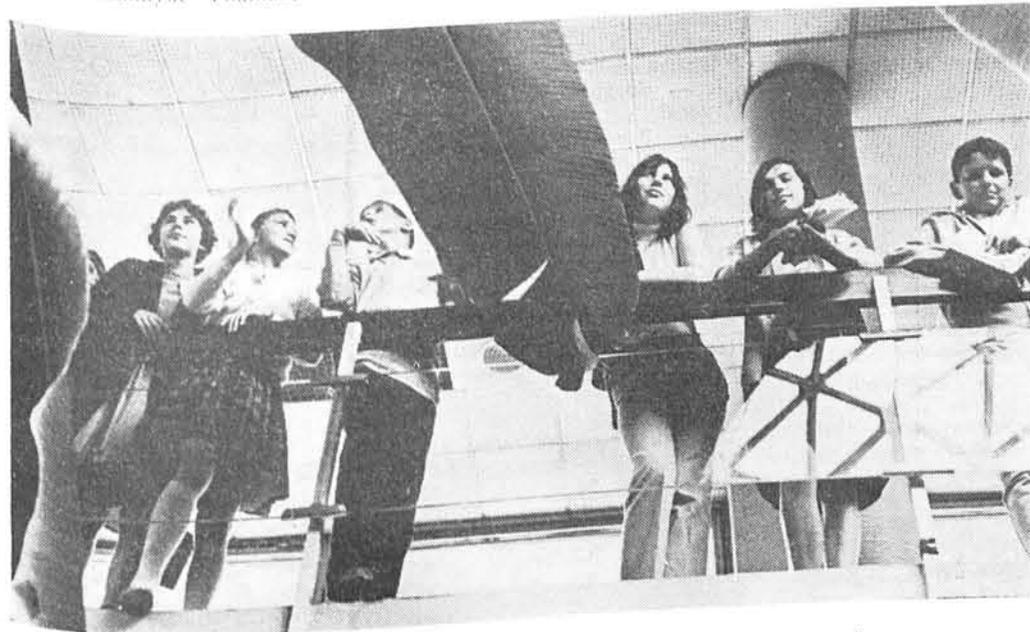
чынка праводзіць шмат часу. Шаснацінацігадовая Надзя Сярова з Коткі, па-руску гаворыць крыху горш, але за час правядзення ў лагеры, яна стала гаварыць па-руску значна смялей. Яна набыла многа сяброў, з якімі будзе перапісвацца. Піянер Юра Паўлаў лічыцца ў Крыжоўцы «важаком». У лагеры ён вызначаўся працавістасцю, кемлівасцю і бездакорнымі паводзінамі. Такім яго выхавала фінска-руская школа ў Хельсінкі. «Усе дзеці цудоўныя і паводзілі сябе добра», — сказаў мне член Беларускага камітэта Пётр Мітрафанавіч Фралоў, якога вельмі палюбілі дзеці. Ён быў іх сябрам, таварышам і кіраўніком.

Разоў пяць удзельнічалі нашы дзеці ў канцэртах. Яны выконвалі фінскую песню «Руды-ты-руды», «Наш край» і іншыя. Дзяўчынкі танцавалі польскія нацыянальныя танцы.

Са слязьмі на вачах ад'язджалі дзеці дадому ў Фінляндыю. Айчына іх бацькоў стала блізкай і роднай для іх. Усюды яны бачылі клопаты і ўвагу, шмат аб чым расказваюць сваім родным і таварышам у Фінляндыі. А наперадзе вялікая перапіска з новымі сябрамі, якія жывуць у Савецкім Саюзе.

Так, многа радасці, многа карысці прыносяць дзецям з Фінляндыі паездкі ў Савецкі Саюз, якія арганізоўвае для іх РКДС праз Камітэт па культурных сувязях з суайчынікамі за рубяжом.

М. АЛЬКОНЕН.

Дзеці землякоў з Фінляндыі ў зімнім садзе Маскоўскага палаца піянераў. Фота М. ГРАНОВА.

І назвалі гарадок Мірным

Гадоў пяць назад тут была пустэча. Але прыгожае ўзвышша недалёка ад дарогі прыцягнула ўвагу саўгасных будаўнікоў.

— Лепшага месца для саўгаснага цэнтру нам не знайсці, — казалі яны дырэктару Барановічу.

І вось на месцы былой пустэчы неўзабаве паявіліся машыны, грузаныя барвеннямі і цаглянымі тэрацамі. Як грыбы, пачалі расці 2- і 3-павярховыя

будынкі. Цяпер тут ужо дзесяткі жылых дамоў і іншых будынкаў, уздоўж вуліц — зялёныя насаджэнні. Новы саўгасны гарадок рабочыя назвалі Мірным.

Зусім нядаўна будаўнікі тут здалі ў эксплуатацыю яшчэ два аб'екты — новую сталовую і жылы дом на 16 кватэр.

П. ВОРАНАУ.

Саўгас імя Каранеўскага Бешанковіцкага раёна.

Трагедыя вёскі Хатынь

Беларускі народ свята захоўвае памяць аб тых, хто ў гады Вялікай Айчыннай вайны аддаў сваё жыццё ў барацьбе з нямецка-фашысцкімі захопнікамі. У многіх гарадах і сёлах на месцах гістарычных баёў узведзены помнікі, створаны або стваўяцца мемарыяльныя комплексы, якія ўвасабляюць гераічныя подзвігі савецкіх людзей. Адзін з такіх комплексаў вырашылі пабудаваць на месцы спаленай гітлераўцамі беларускай вёскі Хатынь. Праект мемарыяльнага ансамбля распрацавалі мінскія архітэктары Ю. Градаў, В. Замковіч, Л. Левін і інжынер В. Левін.

У пяцідзесяці пяці кіламетрах ад Мінска, каля шасэ Лагойск—Бегомль, будзе ўстаноўлены мемарыяльны знак (вышыняй 12 метраў) з надпісам: «У пяці кіламетрах знаходзіцца вёска Хатынь, спаленая гітлераўцамі». Такі знак каля дарогі кампазіцыйна прыкме да музея, які з'явіцца філіялам Беларускага дзяржаўнага музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны. Далей дарога-алея павядзе да месца трагедыі.

Вёска Хатынь такая ж, як і сотні іншых на беларускай зямлі. У ёй у згодзе і дружбе мірна жылі працавітыя людзі. Калі пачалася вайна, усе, хто мог са зброяй у руках абараніць Айчыну, пайшлі ў рады Савецкай Арміі або да партызан. Дома засталіся толькі старыя, жанчыны і дзеці. Але і яны рабілі ўсё магчымае, каб наблізіць дзень перамогі над ворагам.

Не сталі на калені жыхары Хатыні перад азвірэлым ворагам. На працягу 1942 года, студзеня і лютага 1943 года людзі гэтай вёскі ігнаравалі загады камандавання фашысцкіх войск, жылі на сваіх, савецкіх законах: тут адзначаліся святы 1 Мая і гадавіна Вялікага Кастрычніка, тут чыталі кнігі, газеты і часопісы, якія перапраўляліся праз лінію фронту, тут кожны адчуваў сябе байцом за справу народа.

Жыхары Хатыні дасылалі ў партызанскія атрады харчаванне. Яны хавалі ў сваіх хатах параненых партызан і воінаў Савецкай Арміі, самааддана, рызыкуючы жыццём, лячылі іх. Акушанты вырашылі расправіцца з непакорнай вёскай.

— Сакавіцкім ранкам 1943 года, — расказвае былы сакратар падпольнага Лагойскага райкома партыі, камісар партызанскага атрада «Месцівен» Герой Савецкага Саюза І. Цімчук, — фашысцкі карны батальён «Чорная смерць» на чале з гітлераўскім катам Дэрлівангерам акружыў вёску Хатынь. Усіх, хто не паспеў перайсці да партызан, гітлераўцы сагналі ў вялікую пуню. У ёй апынуліся жыхары сяла Іосіф Барановікі, яго жонка з дзесяццю сынамі і дочкамі, Аляксандр Навіцкі з жонкай і іх сям'ера дзяцей, Савельій Жыдовіч з шасцю дзецьмі і іншыя старыя, жанчыны і дзеці. Усяго каля 150 чалавек.

Гітлераўцы, наставіўшы на мірных людзей аўтаматы, дамагаліся, каб яны расказалі, дзе знаходзіцца партызанскія атрады Лагойскай зоны, хто дапамагае народным месціцам, хто хавалі раненых партызан. Але ніхто не вымавіў ні слова. Размахваючы пісталетам, Дэр-

лівангер скончыў сваю істэрыйную прамову словамі: «Зараз вы мне ўсё раскажаце...»

Гэтыя словы заглушыла чарга гітлераўскіх аўтаматчыкаў, якія пранывалі з усіх бакоў сцены пуні, дзе цеснай сцяной стаялі, уздымаючы за рукі, мужныя савецкія людзі. Нехта з іх уголас крыкнуў:

— А перамагчы наш народ усё роўна не ўдасца!..

Па камандзе Дэрлівангера салдаты карнага батальёна аблілі пуню газай і падпалілі. Праз некалькі хвілін страх абвалілася, накрыўшы 150 толькі што расстраляных людзей.

Пуня яшчэ гарэла, а фашысцкія драпежнікі ўжо рыскалі па апусцелых дварах. Яны рабавалі і цягнулі ўсё, што можна было пагрузіць на машыны і павозкі, а дамы і гаспадарчыя збудаванні аблілі гаручым і палілі.

Да позняй ночы гарэла Хатынь, а раніцай на тым месцы, дзе была вёска, дыміліся пашылішчы.

На працягу лета, восені 1943 года, зімы і вясны 1944 года карны батальён «Чорная смерць» распраўляўся з непакорнымі жыхарамі населеных пунктаў Міншчыны. Але беларускія партызаны адпомсцілі карнікам. 27 красавіка 1944 года непадалёку ад вёсак Зарубоўшчына і Чарнічкі атрады Першай антыфашысцкай партызанскай брыгады акружылі і разграмілі батальён «Чорная смерць». Партызаны захавалі сцяг батальёна і ўсю дакументацыю карнікаў, іх зброю, розную маёмасць. Толькі ў гэтым баі беларускія партызаны знішчылі каля 300 гітлераўцаў.

З той пары прайшло больш двух дзесяцігоддзяў. Не пазыць сёння тых месцаў, дзе ў гады вайны праходзілі жорсткія баі. Падняліся з попелу і руін гарады, сёлы. Але не вярнуліся ў родную Хатынь жыхары, расстраляныя гітлераўцамі. Ніяка сёння на карце нашай рэспублікі гэтай маленькай вёскачкі. Калі вам давядзецца пабываць у тых месцах, успомніце хатынцаў, якія загінулі ў сакавіку 1943 года ў імя жыцця, за шчасце людское.

А. ЛІТВІН.

КРАТКИЙ РУССКО-БЕЛОРУССКИЙ СЛОВАРЬ

(Начало в №№ 22, 23, 24, 25, 26, 28, 29, 33, 34, 36, 38).

ТАННА дешево
ТАРПА скирда
ТАТА папа
ТАУКАЧ пест
ТВАР лицо
ТВОР произведение
ТЛУМ одурь, гомон, сумятица
ТЛУМАЧЫЦЬ аб'ясняць
ТЛУСТЫ жирный, тучный
ТЛОЕСНАСЦЬ тождественность
ТРАПНЫ меткий, удачный
ТРАСЦА лихорадка, малярия
ТРОШКІ немножко, чуть
ТРУНА гроб

ТРУС кролик
ТРЫВАЛЫ прочный, надежный
ТРЫЗНЕННЕ бред
ТРЫМАЦЬ держать
ТРЫМЦЕЦЬ дрожать, трепетать
ТРЫСНЁГ тростник
ТРЭБА надо, нужно
ТРЭСКА щепка
ТУГА печаль, тоска, скорбь
ТУЗАЦЬ дергать, тормошить, те-
ребить
ТУЗІН дюжина
ТУЛЯГА скиталец, скиталица
ТУРБОТНЫ беспокойный, тревожный
ТУТЭЙШЫ местный, здешний
ТХОР хорек
ТЫДЗЕНЬ неделя
ТЫНКАВАЦЬ штукатурить
ТЫТУНЬ табак
ТЭРМІН срок

УВАГА внимание
УВАСАБЛЯЦЬ олицетворять, вопло-
щать
УВАЧАВІДКІ на глазах, воочию
УВОГУЛЕ вообще, в общем,
УГНАЕННЕ одобрение
УДЗЕЛЬНИК участник
УДЗЯЧНА благодарно, признательно

УДОУЖ вдоль
УЖЫВАЦЬ употреблять, использовать
УЗВАР компот
УЗГАДНІЦЬ согласовать
УЗДЫМ подъём
УЗНАГОРОДА награда
УЗНЭСЛА возвышенно
УКЛАДАЛЬНИК составитель
УЛАДА власть
УЛАДКАВАЦЬ привести в порядок,
устроить
УЛАСНІК собственник
УЛАСЦІВА свойственно, присуще
УЛІК учет
УМОВІЦА условиться, уговориться
УПАРТА упорно, настойчиво, упрямо
УПІКНУЦЬ попрекнуть, укорить
УПЛЫЎ влияние
УРАД правительство
УРАЧЫСТА торжественно, празд-
нично
УСВАДОМІЦЬ осознать, уяснить
УСТАЛЯВАЦА установиться, упро-
читься
УСТАНОВА учреждение
УСУТЫЧ вплотную, впритык
УСХОД восток
УТАЙМАВАЦЬ смирить, обуздать,
укротить

УТАРОПІЦЦА впериться, уставиться
УТВАРЭННЕ образование
УТРАПЕНА безумно, неистово
УТРЫМЛІВАЦЬ удерживать, содер-
жать
УТУЛЬНА уютно
УЦІСК притеснение, угнетение
УЧОРА вчера
УЧЫНАК поступок
УШЧУЦЬ побранить, упрекнуть, на-
казать
УЯВІЦЬ вообразить, представить
УЯУНЫ мнимый, воображаемый,
призрачный

Ф

ФАНАБЭРЫЯ кичливость, чванли-
вость
ФАРБАВАЦЬ красить, окрашивать
ФАЦЭТНЫ комичный, смешной, за-
бавный
ФЛЯНС боковой отросток, отсадок
ФОРТКА форточка, створка дверей,
калитка
ФУТРА мех
ФЭСТ церковный праздник

Х

ХАБАР взятка
ХАВАЦЬ прятать, хранить, хоронить,
погребать

ПЯТИДЕСЯТИ СТРОК

(Продолжение. Начало в №№ 35—38).

Она передала ученому маленькую, аккуратно перевязанную коробочку. И тут же быстро исчезла в переулке, сжав в руке листок с московским адресом советского гостя.

Все это произошло так стремительно, что Петр Максимович даже не успел опомниться. И только после того, как за поворотом в последний раз мелькнула русая головка, он подумал: к чему бы вся эта история?

Через несколько дней делегация уезжала домой. Ее тепло провожали организаторы симпозиума. Дженни приехала на вокзал вместе с братом, словно ничего и не произошло в тот вечер. Карл обнимал гостя и гозорил:

— Я надеюсь, что наше приятное знакомство продолжится в Москве. До скорого свидания, господин Егоров...

В Москве его встречали шеф и Наталья Викторовна. Петр Максимович увидел переводчицу, покраснел и расплылся в радостной улыбке: да, ему приятно видеть ее среди встречающих. И он прямо сказал ей об этом.

В первый же вечер, когда они остались вдвоем, Наташа призналась Петру, что она часто думала о нем, думала и немного беспокоилась.

— А ты? Хоть раз вспомнил?

Он ничего не ответил, а только крепкой рукой взял ее под локоть, и они долго шагали молча.

— Я думал о тебе и сравнивал с этой... Ее зовут Дженни.

И он все рассказал ей — о гиде, о его сестре, о возможном приезде назойливого «друга» в СССР.

— Странно все это было... Ты не находишь, Наташа?

— Не знаю, Петя, может, и странно, а может быть, у них так принято... Не правда ли?

«ГИД» ПОЯВЛЯЕТСЯ В МОСКВЕ

Прошел год. Петр Максимович уже успел позабыть о своей поездке за рубеж. Он был поглощен работой и Наташей, которая, кажется, уже прочно вошла в его жизнь.

И вот неожиданно-негаданно нагрянул гость.

Карл дал о себе знать по телефону. Петр Максимович несколько удивился и даже встревожился: он, кажется, не оставлял своего телефона Карлу, а справочная не дала номера телефона института. Странно! Спросить у Карла, как он узнал номер телефона? Неудобно, обидится... Подумает черт знает что. И Петр Максимович решил: «Чепуха! Мало ли кто из наших ученых, с которыми имеет дело господин Карл, помог ему связаться со мной...»

Можно было по-разному относиться к гостю, но долг вежливости обязывал. Они были в театре, ужинали в ресторане, и он возил Карла по городу, показывая Москву, а потом пригласил домой на обед — мама отлично продемонстрировала настоящую русскую кухню. Выпили, закусили, пели блинз с икрой. Пошел оживленный разговор. Гость восторженно говорил о русских ученых, и в частности о шефе Петра Максимовича, с которым был хорошо знаком по литературе. И вдруг неожиданно заявил:

— Перед моим отъездом в Москву редактор нашего очень популярного журнала попросил меня передать вам его предложение — высту-

пить в журнале со статьей. О чем? О ваших исследованиях... Большой гонорар, известность... Весь мир заговорит о вас...

Гость испытующе смотрел на Петра Максимовича и несколько раз позторял:

— Большой гонорар... Известность, даже, если хотите знать, слава! Правда, я где-то прочел, кажется, у Бальзака, что слава — товар невыгодный: стоит дорого, а сохраняется плохо. Но это не имеет значения. Гонорар в сочетании со славой — это, знаете ли...

Петр Максимович в резкой, даже несколько грубой форме оборвал Карла:

— Вы отдаете себе отчет в том, что означает ваше предложение? Если бы вы не были моим гостем...

Но «гид» быстро переключился на шуточный тон и поднял гостя за всемирную дружбу ученых. Уже прощаясь, он дружески похлопал хозяина дома по плечу.

— А насчет статьи вы все-таки подумайте... Да, между прочим... Есть вариант... Послушайте, вы можете сдать статью, оговорив при этом, чтобы ее не публиковали, если это вам по каким-нибудь причинам нежелательно. Подумайте и над таким вариантом... Ну, а гонорар само собой...

И вдруг неожиданно для гостя хозяин тоже дружески похлопал «гида» по плечу и решительно сказал:

— А вы знаете, это, кажется, неплохой вариант. Есть о чем подумать. Увидимся — поговорим...

Рано утром Петр Максимович позвонил в КГБ и попросил срочно принять его...

ОН ИЛИ НЕ ОН!

— Да, пропуск оставлен. Жду...

Звонок Егорова весьма обрадовал майора Птицына: все идет так, как и должно идти.

Несколько дней назад с границы сообщили, что долгожданный гость проследовал с группой туристов в Москву. И, докладывая об этом генералу, майор сказал:

— Думаю, товарищ генерал, что события должны развиваться следующим образом. Турист обязательно познакомится с Егоровым и, вероятно, все же попытается установить с ним контакт. На какой почве? Пока сказать трудно. Но я почти уверен, что Егоров после визита туриста сам явится к нам.

— Откуда у вас такая уверенность?

— Сегодня я снова прослушивал пленку, присланную «Ландышем». В тот вечер в доме Дженни ученый вел себя, я бы сказал, предостой-

нейшим образом. «Ландыш» снова подтверждает: Карл рассматривает Петра Максимовича как орешек весьма крепкий. Не надеется сразу расколоть. Однако попытка будет...

И вот звонок. Майор ждал его с утра. Он знал, что вчера вечером Карл был в гостях у ученого.

...Петр Максимович старается восстановить во всех деталях свои встречи на симпозиуме, визит к «гиду», разговор с Дженни-обольстительницей, как он ее давно уже окрестил. Рассказывает и вслух размышляет:

— Теперь я понимаю... Грубая ловушка, грубая и неумная. Я бы сказал, топорная работа. Когда встречаешь такое в детективе, поражаешься бедной фантазии автора. А вот сама жизнь...

Егоров готов чем только можно помочь чекистам. Он старается нарисовать портрет Карла. «Это же очень важно для вас. Я знаю... Так вот слушайте...» Майор слушает и с трудом сдерживает улыбку. Так и подмывает достать из папки фотографию Карла и показать: «Вот же он какой!» Ладно, придет время — все покажут Егорову. А пока майор слушает и мысленно сопоставляет: все сходится с сообщением «Ландыша». Слушает и думает: Петр Максимович действительно орешек крепкий. Карл это знает и все же надеется раздобыть сведения о работе института. Так он и говорил Дженни перед отъездом.

— Что вы сказали гостю, прощаясь?

— Могу воспроизвести свою последнюю фразу: «Подумаю, обязательно подумаю... Увидимся — поговорим».

— Когда вы снова встретитесь?

— Завтра... У меня дома...

— Постарайтесь вселить в гостя надежду, что не исключена возможность такого варианта — вы дадите краткую информацию для журнала... Обязательно заинтересуйтесь суммой гонорара.

Уже прощаясь, майор передал Петру Максимовичу небольшой фотоальбом с видами Москвы.

— Пусть он лежит у вас дома, на столе... Мы с вами встретимся послезавтра... Нет, сюда вы не приходите. Учтите, за вами тоже могут следить. Встретимся в книжном магазине... Я сам подойду к вам... Не забудьте захватить с собой фотоальбом...

Петр Максимович покраснел и растерянно спросил:

— Понятно... Альбом... В порядке проверки... Неужели вы мне не доверяете? Хотите записать на пленку? — И он сердито ткнул в альбом.

(Продолжение следует).

Прыгоды хлопчыка Бульбінкі

Бульбінка і Чыпаліна зірнулі той бок, куды паказаў рыбак, і сапраўды ўбачылі, што амерыканцы грузяць свае танкі на караблі.

— Янкi, дадому! — крыкнулі абодва. — Няма вам тут чаго рабіць са сваёй зброяй.

— Фургон ідзе ў Парыж. Чаму нам не пагуляць у гэтым цудоўным горадзе?

— Сапраўды. Адтуль бліжэй да маёй роднай Беларусі, — адказаў Бульбінка і скочыў у машыну.

— Але ж тут холадна.

— Не дзіва. Гэта ж халадзілішнік. Але затое мы едем у Парыж.

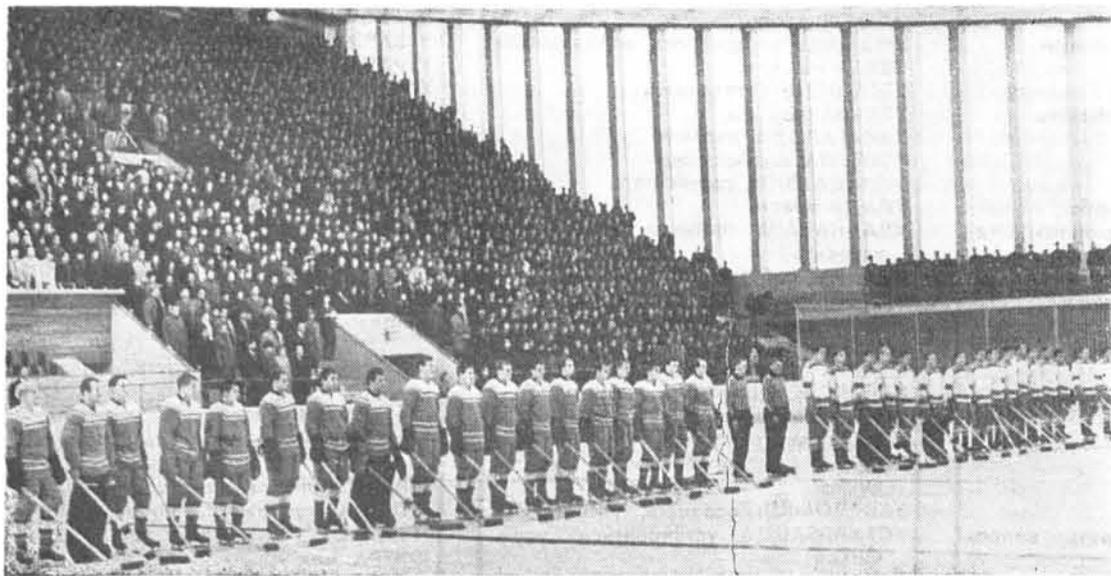

Кошкі рыбы прывезлі на базар. Пад парыжскім цеплым сонейкам сталі адтайваць нашы сябры.

Мал. В. Швяцова.

Спорт

Вялікі хакей у Мінску

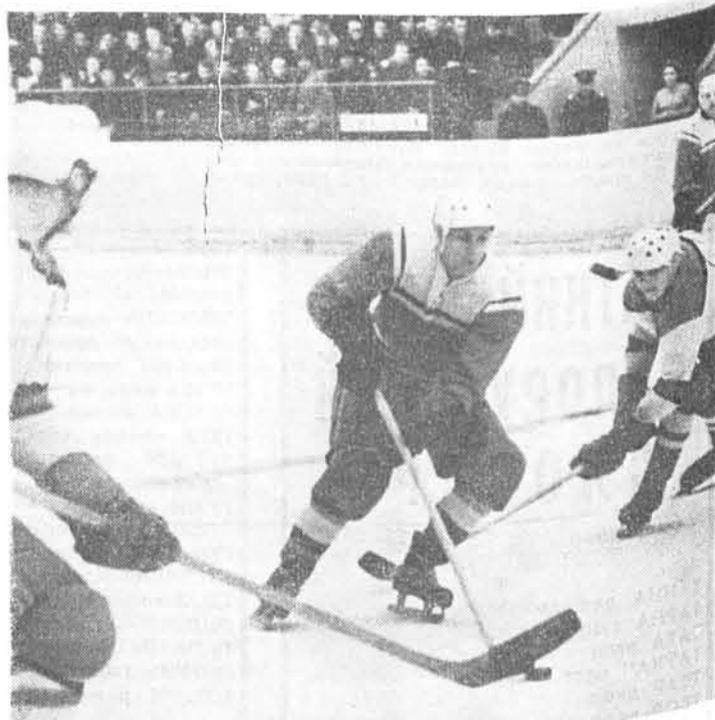

Стартаваў XXI чэмпіят краіны па хакею. У Мінскім палацы спорту сустрэліся спартакаўцы Масквы — сярэбраныя прызёры мінулага года — і дэбютанты

першай групы класа «А» мінскай тарпедаўцы. Сустрэча закончылася перамогай масквічоў.

НА ЗДЫМКАХ: 1. Урачыстае

адкрыццё чэмпіянату ў новым палацы спорту. 2. Момент сустрэчы спартакаўцаў Масквы з мінчанамі.

РЕДАКЦЫЯНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 77
ДОМ ДРУКУ.

РЕДАКЦЫЯ ГАЗЕТЫ «ГОЛАС РАДЗІМЬЯ»
ТЭЛЕФОНЫ: 6-19-31, 6-97-92, 6-18-88, 3-15-15